

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ім. Г. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» ім. І. СІКОРСЬКОГО

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

м. Харків, 25 жовтня 2024 р.

**Харків
2024**

УДК 316.05

Л 93

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 8 від 25.10.2024 р.)

Головні редактори:

Панченко С. В., доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, в. о. ректора Українського державного університету залізничного транспорту

Андрущенко В. П., доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Редакційна колегія:

Абашинік В. О., д-р філос. наук, професор

Вельш Вольфганг, габілітований доктор філософії, професор

Каграманян А. О., канд. техн. наук, доцент

Коростельов Є. М., канд. техн. наук, доцент

Лях В. В., д-р філос. наук, професор

Новіков Б. В., д-р філос. наук, професор

Панченко В. В., канд. техн. наук, доцент

Соломніков І. В., канд. екон. наук, доцент

Толстов І. В., канд. філос. наук, доцент

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XII Міжнар. наук.- практ. конф. 25 жовтня 2024 р. / відп. за випуск І. В. Толстов. — Харків: УкрДУЗТ, 2024. — 217 с.

УДК 316.05

*БЛИЗНЮК Л. М., канд. філол. наук, доцент,
ХАЛИПЕНКО А. А., здобувачка освіти,
Український державний університет залізничного транспорту,
м. Харків, Україна*

ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ ВИРАЗНОСТІ МОВИ РИТОРА

Образ – це чудова форма ораторського мистецтва. Виразність і дієвість мови оратора багато в чому залежить від побудови фрази, її конструктивних особливостей. Стилiстично значущі типи цих побудов (побудови фрази) називають фігурами (лат. *Figure* – образ, вид). До стилістичних фігур належать інверсія, антитеза, градація, анафора та інші спеціальні синтаксичні прийоми. Наприклад, інверсія (від лат. «перестановка») – незвичний, невластивий певній національній мові порядок розташування слів. Використовують із метою привернути увагу слухача, наприклад *Пити за перемогу не годиться завчасно, то прикмета погана* (Н. Рибак).

Велике значення при творенні виразної промови мають засоби логіко-емоційної виразності читання – сукупність органічно пов'язаних між собою компонентів виразності, без осмислення і врахування яких неможливо передати логічного та емоційного (внутрішнього, психологічного) змісту мовлення. До таких компонентів належать: 1) паузи (синтаксичні, логічні, психологічні, віршовані, фізіологічні); 2) змістова та емоційна функції логічно наголошених слів; 3) мелодика та її основні ходи (зміни); 4) видозміни темпу читання; 5) невербальні засоби виразності (поза, жести, міміка). Ступінь впливу промови риторика залежить від ситуативно вираженого і так само сприйнятого слухачами, ритор правильно використовує всі компоненти мови (системи її звуків, складобудови, словесного наголосу) та інтонації (органічної єдності пауз, логічної та емоційної функцій наголосів, мелодики, темпу, режиму й голосового тембру).

Особливо слід відзначити інтонацію. Вона набуває часто виняткового значення в передаванні змісту висловлювання, його найтонших відтінків, є своєрідним засобом трансформації смислових взаємозв'язків мовних елементів у межах розповіді, розкриває суб'єктивне ставлення мовця до предмета висловлюваної думки, співрозмовника, фактів навколишньої дійсності.

Інтонація неможлива без пауз – зупинок між мовними тактами, окремими словами відповідно до змісту тексту, почуттів, виражених у ньому, тобто від задумки риторика. При цьому слід ураховувати, що паузи, які членують мову за допомогою інтонації, і ті, що членують мову за допомогою розділових знаків, для риторика не мають особливого практичного значення. Він здебільшого промовляє напам'ять і спирається при цьому на логіку, а не розділові знаки. Майстерність

ритора полягає в тому, щоб поєднати необхідні фрази та слова так, щоб вони були інструментом впливу [1, с. 86]. Для цього існують правила закономірностей промови – наявність пауз і наголосів, сама мелодика мовлення. Не слід забувати про різновиди логічного наголосу. Наведемо деякі з них:

- правило другого місця. Логічний наголос частіше за все опиняється в кінці речення, логічним центром якого він є, наприклад *Засідання конкурсної комісії відбудеться після оголошення умов конкурсу*;

- логічний наголос падає на слово, яке стоїть не на звичному місці, тобто при порушенні звичайного порядку слів, наприклад *Цю пропозицію **Вам** надаю*;

- правило протиставлення. Якщо думка ритора містить відкрите або приховане протиставлення певних понять, то наголос отримують саме ті слова, якими позначені ці протиставлення, наприклад ***Ви** прагнете досягти успіху, але чи бажаємо цього **ми**?*;

- правило порівняння. Якщо думка, виражена у фразі, побудована на порівнянні, то логічним наголосом виділяють слова, позначення того, з чим порівнюють, наприклад *Ми можемо досягти успіху, працюючи в команді спільнодумців, чи залишимося на позиціях протиріч*.

Отже, майстерність добирання ритором засобів виразності цілком залежить від техніки мовлення та засобів інтонаційної форми і є важливою передумовою успішного впливу на публіку.

Список використаних джерел

1. Джеймс Борг. Мистецтво говорити. Таємниці спілкування. Київ: Фабула, 2019. 304 с.

ВАЙДТМАНН НІЛЬС,
*габілітований доктор філософії,
професор, науковий директор центру
міждисциплінарних та міжкультурних студій,
Тюбінгенський університет імені Еберхарда Карла,
м. Тюбінген, ФРН*

БІЛЬ ЯК БАЗОВИЙ ЛЮДСЬКИЙ ФЕНОМЕН

Апелюючи до того, що біль завжди впливає на людину в цілому, ми в основному вже виходимо на екзистенційний рівень болю. Але чи зрозуміли ми взагалі, що означає бути зачепленим чимось і могли відчувати біль? З посиланням на тілесність людини, безсумнівно, дається початок, оскільки тут

Наукове видання

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО,
КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ XII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

25 жовтня 2024 р.

Відповідальність за редагування та достовірність інформації несуть автори робіт.

Відповідальний за випуск Толстов І. В.

Підписано до друку 25.10.2024 р.
Умовн. друк. арк. 13,5. Тираж . Замовлення № .

Художнє оформлення Л.І. Мачулін

Свідоцтво про держреєстрацію: сер. ХК №125 від 24.11.2004

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,

61050, Харків-50, майдан Фейсбаха, 7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.